

Utbildningsinspektion i Bergshamraskolan, förskoleklass och årskurs 1–9

Inledning

Skolverket har granskat verksamheten i och besökt Bergshamraskolan den 25-27 september 2007. I slutet av denna rapport framgår vilka som varit ansvariga för utbildningsinspektionen.

Inspektionen riktas mot tre huvudområden: **Kunskaper, Normer och värden** samt **Ledning och kvalitetsarbete**. Bedömningarna av kvaliteten och av hur väl verksamheten uppfyller statens krav görs utifrån skollagen, läroplaner och övriga författningar för det offentliga skolväsendet. Information om inspektionen finns i separata material och på Skolverkets webbsida (www.skolverket.se/Inspektion).

Huvudmannen har ansvar för att de brister som inspektörerna lyfter fram i helhetsbedömningen åtgärdas. Åtgärderna ska redovisas till Skolverket vilket framgår av Skolverkets beslut. Skolverket följer också upp effekterna av inspektionen vid nästkommande inspektion.

Denna skriftliga rapport kompletteras med muntlig återrapportering av de ansvariga inspektörerna.

Underlag

Underlaget för inspektörernas bedömning är dels dokument från kommunen och Bergshamraskolan, dels den information som samlats in under besöket. Även annan information om kommunen och skolorna som finns i Skolverkets nationella uppföljningssystem eller finns publicerat på annat sätt har använts.

I Bergshamraskolan intervjuades skolledningen, lärare, elevvårdspersonal, elever och föräldrar. I samband med lektionsbesök och raster fördes även informella samtal med elever och personal. Inspektörerna besökte lektioner i samtliga årskurser. Även andra iakttagelser i skolmiljön och studier av dokument som finns i skolan utgör underlag för kvalitetsbedömningen.

Beskrivning av skolan

Bergshamraskolan	Antal elever
Förskoleklass	61
Grundskola	471

Källa: Bergshamraskolan, september 2007

Bergshamraskolan är belägen i Bergshamra i Solna kommun. Verksamheten omfattar förskoleklass och årskurserna 1–9 och är uppdelad i en så kallad tidigareenhet och en så kallad senareenhet. Den förstnämnda omfattar förskoleklass och årskurs 1–5 och rymmer tre arbetslag medan den sistnämnda utgörs av årskurs 6–9 och

innefattar två arbetslag. I skolan finns också en resursenhet för elever i behov av särskilt stöd. Skolan ingår, tillsammans med övriga skolor i Solna, i försöket med timplanelös utbildning i grundskolan, vilket kommenteras ytterligare i kommunrapporten. Föreliggande rapport behandlar förskoleklassen och grundskolan. Kommunens ansvarstagande för förskoleverksamheten och skolbarnsomsorgen behandlas i separata verksamhetsrapporter.

Helhetsbedömning

Av inspektionen framgår att Bergshamraskolans yttre förutsättningar för att främja elevernas utveckling och lärande i flera avseenden är goda. Personalen är med få undantag utbildad och många har lång erfarenhet av yrket. Skolans lokaler är i huvudsak funktionella och tillgången till läromedel och övrig utrustning bedöms som god. I detta sammanhang förtjänar skolans Mediatek, som är centralt beläget i skolan, att omnämnas. Möjlighet ges här för elever att bland annat söka fakta via internet samt få sakkunnig ledning av skolans It-pedagog tillika bibliotekarie.

Inspektionen visar att skolans uppföljning av kunskapsresultaten främst sker på individnivå och att redovisning på klassnivå och skolvivå endast görs i ett fåtal ämnen. Skolan redovisar inte heller någon samlad bild över de yngre elevernas kunskapsresultat i förhållande till de nationella kursplanernas mål i årskurs 5 i alla ämnen. Inspektörerna saknar därför tillräckliga underlag för att kunna göra en bedömning av måluppfyllelsen i de tidigare skolorna.

Vad gäller kunskapsresultaten i form av slutbetyg i årskurs 9 framkommer i inspektionen att Bergshamraskolans resultat har försämrats framför allt under det senaste året. Andelen elever som uppnått målen i samtliga kursplanämnen var enligt tillgänglig statistik betydligt lägre våren 2007 jämfört med föregående år. Inspektörerna bedömer därför att resultatutvecklingen vid skolan är mindre god och att kunskapsresultaten måste förbättras. Könrelaterade skillnader avseende fördelningen av de högre betygsstegen väl godkänt (VG) och mycket väl godkänt (MVG), noteras i flera ämnen för skolans avgångselever år 2007. Andelen flickor som fick betygen VG och MVG var klart högre än andelen pojkar i flertalet ämnen. Detta har dock inte uppmärksammats av skolan varför inspektörerna bedömer att Bergshamraskolan måste förbättra arbetet med analys och uppföljning av betygsresultaten i detta avseende. Eftersom skolan inte heller analyserar undervisningen i de ämnen där måluppfyllelsen är låg i de nationella ämnesproven, bedömer inspektörerna att även detta bör utvecklas.

Skolans rutiner för att uppmärksamma elevers behov av särskilt stöd fungerar enligt inspektörernas bedömning i huvudsak väl. Åtgärdsprogram utarbetas för alla elever i behov av särskilt stöd men särskilt stöd ges främst i ämnena svenska, engelska och matematik. Trots att det finns elever som inte uppnått de nationella kursplanernas mål i exempelvis musik, ges särskilt stöd endast undantagsvis i detta och andra praktisk-estetiska ämnen. Detta är enligt inspektörernas bedömning inte i enlighet med författningarna och måste åtgärdas.

Flertalet elever som inspektörerna möter uppger att de känner sig trygga i skolmiljön och att de trivs. Många elever framhåller också att lärarna är engagerade i arbe-

tet med normer och värden och tar tag i de konflikter och problem som emellanåt uppstår mellan olika elever i skolan. Samtidigt framkommer att stora skillnader finns vad gäller personalens arbetssätt och förhållningssätt i olika frågor både mellan arbetslagen och mellan den så kallade tidigareenheten och senareenheten. Detta bekräftas även av lärare och föräldrar. Särskilt tydligt framträder detta enligt inspektörerna i arbetet med utvecklingssamtalen och skolans samverkan med hemmen. Inspektörerna ges i detta avseende exempel på såväl utvecklingssamtal av mycket god kvalitet och väl fungerande samverkan mellan ansvariga lärare och föräldrar, som flera exempel på motsatsen.

Dessa skillnader mellan arbetslagen och enheterna lämnar också avtryck på andra aspekter av elevernas utbildning såsom exempelvis deras möjlighet till inflytande och ansvarstagande över både verksamheten i stort och över innehåll, arbetssätt och arbetsformer. Likaväl som inspektörerna ser prov på undervisning som genomsyras av läroplanens syn på kunskap och lärande och utgår från läro- och kursplanernas mål att sträva mot, noterar inspektörerna flera exempel på undervisning som i stor utsträckning är läromedelsstyrd eller utgår från enskilda lärares planering. Detta medför bland annat att undervisningen inte alltid anpassas till elevernas behov och förutsättningar och att kunskapens olika former inte kommer till uttryck i alla ämnen.

Rektorn och övrig skollledning är väl medveten om de stora skillnader som finns mellan olika arbetslag och enheter och lyfter fram exempel på åtgärder skolan vidtagit för att försöka överbrygga en del av dessa skillnader. Däribland kan nämnas värdegrundsarbetet och arbetet med den så kallade Bergshamratrappan, där skolan strävat efter att förtydliga de nationella kursplanernas mål. Inspektörerna bedömer dock att skolans insatser i detta avseende är otillräckliga och att risk finns att eleverna inte erbjuds en likvärdig utbildning. Även när det gäller skolans systematiska kvalitetsarbete och arbetet med kvalitetsredovisningen, anpassningen av verksamheten (exempelvis resursfördelning) i förhållande till bland annat måluppfyllelsen i olika ämnen, finns behov av utvecklingsinsatser. Enligt inspektörernas bedömning bör därför rektorns pedagogiska ledarskap förbättras och rektorn ta ett större ansvar för att verksamheten inriktas och utvecklas i överensstämmelse med de mål och riktlinjer som gäller för verksamheten.

Brister som måste åtgärdas

Inspektörerna bedömer att nedan angivna brister snarast måste åtgärdas.

- Skolan ger inte tillräckliga förutsättningar för alla elever att nå målen för utbildningen i årskurs 9 (2 kap. 6 § grundskoleförordningen, avsnitt 2.2 i läroplanen om det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet Lpo 94).
- Skolan gör inte någon systematisk uppföljning och utvärdering av elevernas kunskapsresultat i förhållande till de nationella målen i samtliga ämnen i årskurs 5 (4 kap. 1 § skollagen, 2 kap. 6 § grundskoleförordningen samt avsnitt 2.8 i läroplanen om det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet, Lpo 94).

4 (18)

- Alla elever i behov av särskilt stöd får inte det (4 kap. 1 § skollagen, 5 kap. 1 § grundskoleförordningen).
- Kvalitetsredovisningen uppfyller inte förordningens krav (3 § förordningen om kvalitetsredovisning inom skolväsendet m.m.).
- Elever har inte varit delaktiga i arbetet med kvalitetsredovisningen (4 § förordningen om kvalitetsredovisning inom skolväsendet m.m.).
- Elever har inte medverkat vid utformningen av skolans ordningsregler (6 kap. 8 b § grundskoleförordningen).
- Elever ges inte möjlighet att nå de nationella målen i hem- och konsumentkunskap i årskurs 5 (2 kap. 6 § grundskoleförordningen).
- Elevens val ges inte i enlighet med förordningens krav (2 kap. 19-20 §§ grundskoleförordningen).
- Utbildningen är inte avgiftsfri (4 kap. 4 § skollagen).

Områden som är i behov av förbättringsinsatser

Det finns enligt inspektörernas bedömning behov av förbättringsinsatser inom följande områden:

- Skolans arbete med uppföljning av kunskapsresultaten bör utvecklas, bland annat vad gäller uppföljning och analys av de nationella ämnesproven samt skillnader mellan pojkars och flickors betygresultat. Även skolans arbete med bedömning och betygssättning bör utvecklas.
- Skolans kvalitetsarbete bör förbättras.
- Skolans arbete med utvecklingssamtalen bör förbättras.
- Lärarna bör förtydliga för eleverna vad de grundar sin bedömning och betygssättning på.
- Rektorn och lärarna bör säkerställa att all undervisning tar sin utgångspunkt i läroplanens och kursplanernas mål att sträva mot och de riktlinjer som anger principerna för hur arbetet skall bedrivas.
- Arbetet med att ge eleverna förutsättningar för och möjligheter till ansvarstagande och inflytande över det egna lärandet, arbetssätt, arbetsformer och undervisningens innehåll bör förbättras.
- Större utrymme bör ges i undervisningen för kunskapens olika former.
- Undervisningen bör i högre utsträckning anpassas till elevernas olika förutsättningar och behov.
- Skolans arbete med åtgärdsprogrammen bör utvecklas.
- Lärarnas samverkan mellan de tidigare och senare årskurserna bör förbättras.
- Rektorn bör ta ett större ansvar för att verksamheten inriktas och utvecklas i överensstämmelse med nationella mål och riktlinjer och rektorns pedagogiska ledarskap bör förbättras.
- Rektorns och personalens kunskaper om gällande bestämmelser och de föreskrifter som styr utbildningen bör förbättras.

Bedömningar

Nedan redovisas inspektionens bedömningar utifrån en fyrgradig kvalitetsskala enligt följande:

- *Mycket god* kvalitet innebär att styrdokumentens mål och krav *väl* uppfylls.
- *God* kvalitet innebär att styrdokumentens mål och krav i *huvudsak* uppfylls.
- *Mindre god* kvalitet innebär att styrdokumentens mål och krav endast *delvis* uppfylls.
- Ej godtagbar kvalitet innebar en avsevärd avvikelse från styrdokumentens mål och krav.

1 KUNSKAPER

Inom detta granskningsområde behandlas skolans arbete för att varje elev ska nå de nationella målen för lärandet uttryckta i läroplan och kursplaner. Inspektörerna granskar om utbildningen ger kunskaper i vid mening, såväl fakta och förståelse som färdigheter och förmåga att exempelvis utvärdera sitt eget lärande och att arbeta självständigt. Vidare granskas vilka förutsättningar kommun och skola ger för att eleverna ska nå målen.

1.1 Kunskapsresultat

Inom detta bedömningsområde har granskats:

- om eleverna tillägnar sig goda kunskaper i förhållande till läroplanens och kursplanernas mål.

Tabell 1. Sammanställning av betygsresultat för årskurs 9 i Bergshamraskolan jämfört med samtliga kommunala skolor i Solna kommun samt i riket år 2005–2007, enligt statistik från Skolverket.

	Bergshamraskolan			Solna kommun			Riket		
	2005	2006	2007	2005	2006	2007	2005	2006	2007
Andel (i procent) med fullständigt slutbetyg	72,9	75,5	60,0	71,0	72,3	68,0	75,5	76,0	76,1
Andel (i procent) behöriga till nationellt program	91,7	92,5	88,2	90,8	92,0	89,8	89,2	89,5	89,1
Meritvärde ¹	209,9	223,5	215,6	209,7	209,8	210,2	206,3	206,8	207,3

¹ Meritvärdet utgörs av summan av betygsvärdena för de 16 bästa betygen i elevens slutbetyg (G=10, VG=15 och MVG=20). Det möjliga maxvärdet för varje enskild elev är 320 poäng. Det genomsnittliga meritvärdet beräknas för de elever som fått betyg i minst ett ämne. Elevernas sammanlagda poäng divideras med antal elever som fått betyg i minst ett ämne.

Kommentar:

Av inspektionen framgår att kunskapsresultaten i form av slutbetyg för årskurs 9 försämrats i Bergshamraskolan under det senaste året. Andelen avgångselever som, enligt Skolverkets statistik, uppnått de nationella målen i samtliga kursplaneämnen år 2007 var 60 procent, vilket är klart lägre jämfört med föregående år. Närmare en fjärdedel av avgångseleverna år 2007 uppnådde inte målen i två eller flera ämnen. Skolans sammanställning över resultaten i nationella ämnesprov för årskurs 9 våren 2007 visar att 84 procent målen uppnådde målen för proven i svenska, 87 procent i engelska och 68 procent i matematik.

Könsrelaterade skillnader noteras också vad gäller fördelningen av de högsta betygsstegen för skolans avgångselever år 2007. Andelen flickor som fick betyget väl godkänt (VG) och mycket väl godkänt (MVG) var betydligt högre än andelen pojkar i flertalet ämnen. Skolan har inte uppmärksammat eller analyserat betygsresultaten nämnvärt med utgångspunkt i detta faktum. Genomsnittligt meritvärde för elever i årskurs 9 våren 2007 var enligt tillgänglig statistik 215,6 poäng (206,5 poäng för pojkar och 230,2 poäng för flickor).

Skolans uppföljning av kunskapsresultaten ämnesvis för elever i de tidigare skolåren innefattar bland annat olika former av diagnoser. Resultaten i nationella ämnesprov för årskurs 5 våren 2007 visar enligt skolans uppgifter att 94 procent uppnådde målen för proven i svenska, 100 procent i engelska och 81 procent i matematik.

Se vidare avsnittet *Uppföljning av kunskapsresultat*.

1.2 Uppföljning av kunskapsresultaten

Inom detta bedömningsområde har granskats:

- om resultatet av skolans verksamhet följs upp kontinuerligt så att undervisningsmål och metoder ständigt kan prövas och utvecklas i förhållande till styrdokumentens krav,
- om lärarna använder resultaten från de nationella ämnesproven för att analysera och främja elevernas kunskapsutveckling,
- om kunskapsresultaten följs upp i alla ämnen,
- om kunskapsresultaten följs upp i alla årskurser.

Bedömning av området Uppföljning av kunskapsresultaten:

Ej godtagbar kvalitet	Mindre god kvalitet	God kvalitet	Mycket god kvalitet
	X		

Motivering

Mot bakgrund av nedanstående redovisning bedömer inspektörerna sammantaget att bedömningsområdet *Uppföljning av kunskapsresultaten* är av mindre god kvalitet. Inspektionen visar att viss uppföljning sker av resultaten från de nationella ämnesproven men skolans arbete med analys har brister. Skolans uppföljning av kunskaps-

resultaten är företrädesvis inriktad på ett fåtal ämnen och de könsrelaterade skillnaderna i betygsresultaten uppmärksammas inte. Av inspektionen framgår också att skolans uppföljning av kunskapsresultaten inte används i någon nämnvärd utsträckning för att utveckla verksamheten. Detta är särskilt allvarligt med tanke på de låga kunskapsresultaten.

Inom nedanstående områden bedömer inspektörerna att styrdokumentens mål och krav inte uppfylls.

Uppföljning av skolans verksamhet

Enligt författningarna har rektorn det övergripande ansvaret för att verksamheten som helhet svarar mot fastställda mål. Vidare åligger det skolan att följa upp resultaten och vidta nödvändiga åtgärder i syfte att öka måluppfyllelsen. Bergshamraskolans uppföljning av kunskapsresultaten fokuserar i huvudsak de ämnen där måluppfyllelsen är låg. Skolan är inte varse de stora könsrelaterade skillnaderna i betygsfördelningen mellan pojkar och flickor och betygsresultaten analyseras således inte i någon större utsträckning med utgångspunkt i detta faktum. Skolans insatser inom bedömningsområdet understödjer inte utvecklingen av verksamheten i tillräcklig utsträckning. Inspektörerna bedömer därför att skolans arbete med uppföljning av verksamheten är ett angeläget utvecklingsområde.

Användande av nationella ämnesprov

I bestämmelserna anges att nationella ämnesprov ska användas i årskurs 9 både för att bedöma elevernas kunskapsutveckling och som ett stöd i arbetet med betygssättning. Bergshamraskolans uppföljning av de nationella ämnesproven är huvudsakligen inriktad på att identifiera och vidta stödåtgärder för de elever som inte når målen för proven. Mer sällan används provresultaten för att analysera undervisningen i de ämnen där måluppfyllelsen sviktar. Enligt inspektörernas bedömning bör skolans arbete därför utvecklas i detta avseende.

Uppföljning av alla ämnen

Författningarna anger att kunskapsuppföljning ska ske i förhållande till de nationella målen i samtliga ämnen. Ansvaret för att så sker vilar enligt bestämmelserna på rektorn. Bergshamraskolans arbete med uppföljning av kunskapsresultaten i de tidigare årskurserna omfattar huvudsakligen ämnena svenska, engelska och matematik. Inspektionen visar att någon övergripande uppföljning inte sker i övriga ämnen. Därmed finns inte något samlat underlag för bedömning av måluppfyllelsen i förhållande till de nationella målen i årskurs 5 i samtliga ämnen, vilket försvårar en analys av hur väl skolan lyckas med sitt kunskapsuppdrag. På grundval av detta bedömer inspektörerna att skolan inte gör någon systematisk uppföljning och utvärdering av elevernas kunskapsutveckling i förhållande till de nationella målen i årskurs 5. Detta är inte i enlighet med författningarna och måste därför åtgärdas.

1.3 Bedömning, betygssättning och kommunikation av resultat

Inom detta bedömningsområde har granskats:

- om lärarna utvärderar varje elevs kunskapsutveckling utifrån kursplanernas mål i samtliga ämnen,
- om kontinuerliga utvecklingssamtal, med stöd av den individuella utvecklingsplanen, genomförs samt att ett samtal förs om hur elevens kunskapsutveckling och sociala utveckling bäst kan stödjas,
- om lärarna vid betygssättningen utnyttjar all tillgänglig information om elevens kunskaper i förhållande till kraven i kursplanerna,
- om betygskatalog förs på ett rättssäkert sätt,
- om betyg sätts enligt författningarna krav.

Bedömning av området *Bedömning, betygssättning och kommunikation av resultat*:

Ej godtagbar kvalitet	Mindre god kvalitet	God kvalitet	Mycket god kvalitet
	X		

Motivering

Av de skäl som redovisas nedan gör inspektörerna den samlade bedömningen att skolans arbete inom bedömningsområdet *Bedömning, betygssättning och kommunikation av resultat* är av mindre god kvalitet. Skolan har lagt stor kraft på att konkretisera de nationella kursplanernas mål genom arbetet med den så kallade Bergshamratrappan. Detta gedigna arbete till trots visar inspektionen att skolan inte utvärderar elevernas kunskapsutveckling i alla klasser och ämnen samt att det inte är tydligt för alla elever vad lärarna grundar sin bedömning och betygssättning på. Vidare bedömer lärarna inte elevernas kunskapsutveckling i samtliga ämnen i förhållande till de nationella kursplanernas mål att uppnå i årskurs 5. Utvecklingssamtalen är enligt samstämmiga uppgifter från elever och föräldrar av mycket skiftande kvalitet.

Inom nedanstående områden bedömer inspektörerna att styrdokumentens mål och krav inte uppfylls.

Utvärdering av varje elevs kunskapsutveckling

Enligt författningarna ska läraren utifrån de nationella kursplanernas krav allsidigt utvärdera elevernas kunskapsutveckling och redovisa detta för eleverna, vårdnadshavarna och rektorn. Skolan ska också sträva efter att varje elev utvecklar förmågan att själv bedöma sina resultat och ställa egen och andras bedömning i relation till de egna arbetsprestationerna och förutsättningarna. I vissa klasser och ämnen utvärderas elevernas kunskapsutveckling kontinuerligt tillsammans med lärare och elever, medan detta i andra klasser och ämnen endast förekommer i begränsad utsträckning. Inspektörerna bedömer att skolans uppföljning av varje elevs kunskapsutveckling bör förbättras. Skolan gör ingen bedömning av elevernas kunskapsutveckling i ämnet hem- och konsumentkunskap i förhållande till de nationella kursplanernas mål att uppnå i årskurs 5 eftersom ingen undervisning ges i ämnet förrän i årskurs 6.

Se vidare avsnittet *Tillgång till utbildning* där bedömning görs i detta avseende.

Utvecklingssamtal och individuella utvecklingsplaner

Enligt grundskoleförordningen ska lärare, elev och vårdnadshavare minst en gång per termin ha ett utvecklingssamtal där en samlad bild ges av elevens kunskapsmässiga och sociala utveckling. Inspektionen visar att utvecklingssamtalen inte alltid ger en samlad bild av elevernas kunskapsutveckling och att kvaliteten på utvecklingssamtalen varierar beroende på lärare. Bland annat framkommer flera exempel på utvecklingssamtal där den information som ges om elevernas kunskapsutveckling är bristfällig. Inspektörerna bedömer därför att skolan bör utveckla arbetet med utvecklingssamtalen.

Betygssättning utifrån all tillgänglig information

I läroplanen anges att läraren vid betygssättning ska utnyttja all tillgänglig information om elevens kunskaper i förhållande till kraven i kursplanen och göra en allsidig bedömning av dessa kunskaper. Av inspektionen framgår att det inte är tydligt för alla elever vad lärarna grundar sin bedömning och betygssättning på. Inspektörerna bedömer därför att skolans arbete bör utvecklas i detta avseende.

1.4 Genomförande av utbildningen

Inom detta bedömningsområde har granskats:

- om läroplanens och kursplanernas mål att sträva mot anger inriktningen för skolans verksamhet,
- om organisation och varierade arbetssätt ger utrymme för olika kunskapsformer,
- om eleverna ges möjlighet till inflytande och ansvarstagande över det egna lärandet,
- om undervisningen är allsidig och saklig,
- om alla som arbetar i skolan samverkar för att göra skolan till en god miljö för utveckling och lärande,
- om skolan samverkar med arbetslivet och närsamhället.

Bedömning av området Genomförande av utbildningen:

Ej godtagbar kvalitet	Mindre god kvalitet	God kvalitet	Mycket god kvalitet
	X		

Motivering:

Med utgångspunkt i nedanstående redovisning bedömer inspektörerna sammantaget att bedömningsområdet *Genomförande av utbildningen* är av mindre god kvalitet. Detta är en samlad bedömning som grundar sig på att elevernas möjligheter till inflytande över både verksamheten i stort och det egna lärandet är begränsat och beroende av vilka lärare eleverna har. Kursplanernas och läroplanens mål att sträva

mot genomsyrar inte verksamheten som helhet och utrymme för kunskapens olika former ges inte i alla ämnen eller klasser. Samverkan mellan lärarna i den så kallade tidigareenheten och den så kallade senareenheten fungerar inte tillfredsställande. Verksamheten i förskoleklassen bedöms dock överlag vara av god kvalitet och såväl innehåll som arbetsformer är väl anpassade till barnens ålder och mognad.

Inom nedanstående områden bedömer inspektörerna att styrdokumentens mål och krav inte uppfylls.

Läroplan/kursplaner anger inriktningen för verksamheten

I författningarna anges att skolans arbete ska inriktas mot de mål att sträva mot som återfinns i läroplanen och kursplanerna. Således ska skolan sträva efter att eleverna utvecklar nyfikenhet och lust att lära, tillit till sin egen förmåga och känner trygghet samt lär sig att ta hänsyn och visa respekt i samspel med andra. Av inspektionen framgår att läroplanens och kursplanernas mål att sträva mot inte genomgående genomsyrar verksamheten och att detta är beroende av vilka lärare eleverna har. Inspektörerna bedömer att skolan bör säkerställa att all undervisning tar sin utgångspunkt i läroplanens och kursplanernas mål att sträva mot och de riktlinjer som anger principerna för hur arbetet skall bedrivas.

Utrymme för olika kunskapsformer

Enligt läroplanen ska eleverna få uppleva olika uttryck för kunskaper såsom fakta, färdigheter, förståelse och förtrogenhet. Vidare anges att såväl intellektuella som praktiska, sinnliga och estetiska aspekter ska uppmärksammas i skolarbetet. I inspektionen framkommer att utrymme för kunskapens olika former inte ges i alla ämnen och att detta är avhängigt vilka lärare eleverna har. Inspektörerna bedömer därför detta som ett utvecklingsområde för skolan.

Inflytande och ansvarstagande

Av författningarna framgår att eleverna ska ges möjlighet till ett reellt inflytande på både arbetssätt, arbetsformer, undervisningens innehåll och verksamheten i stort. Förvisso ser inspektörerna flera goda exempel på sådant inflytande i olika klasser och ämnen. Men inspektörerna ser också ett antal exempel på hur elevernas möjligheter till inflytande över det egna lärandet dels begränsas av att många lärare huvudsakligen planerar undervisningen utan elevernas medverkan, dels av att undervisningen i en del klasser och ämnen är förhållandevis läromedelsstyrd. Regelbundet återkommande klassråd eller andra fora för inflytande över skolverksamheten som helhet förekommer enligt samstämmiga uppgifter endast sporadiskt i flera klasser. Inspektörerna bedömer att skolans arbete med att ge eleverna möjligheter till ansvarstagande och inflytande över såväl det egna lärandet som över verksamheten i stort bör förbättras, och att skolan bör förvissa sig om att detta inte varierar beroende på lärare.

Samverkan inom skolan

Läroplanen anger att arbetet med att skapa en god miljö för utveckling och lärande är ett gemensamt uppdrag för skolans personal. Även om flera goda exempel finns på samverkan mellan lärare inom arbetslagen, är samverkan mellan lärarna i de tidigare respektive senare skolåren i flera avseenden bristfällig. Detta märks bland annat i samband med övergångar från årskurs 5 till årskurs 6 samt i arbetet med särskilt stöd. I inspektionen framkommer även att det råder oklarhet vad gäller sam-

verkan mellan de så kallade lagråden och skolans ledning, exempelvis avseende lagrådets funktion samt ansvars- och rollfördelning. Inspektörerna bedömer att arbetet med samverkan inom skolan bör utvecklas. Se vidare avsnittet *Ledning och kvalitetsarbete*.

1.5 Anpassning av verksamheten till elevernas behov

Inom detta bedömningsområde har granskats:

- om undervisningen anpassas till varje elevs förutsättningar och behov,
- om skolan uppmärksammar och hjälper elever i behov av särskilt stöd,
- om åtgärdsprogram alltid upprättas vid särskilda stödinsatser.

Bedömning av området Anpassning av verksamheten till elevernas behov:

Ej godtagbar kvalitet	Mindre god kvalitet	God kvalitet	Mycket god kvalitet
	X		

Motivering:

Med hänvisning till nedanstående redovisning bedömer inspektörerna sammantaget att bedömningsområdet *Anpassning av verksamheten till elevernas behov* är av mindre god kvalitet. I inspektionen framkommer att den anpassning av undervisningen som sker utifrån elevernas förutsättningar och behov, ofta är av kvantitativ art och styrd av hur olika läromedel är utformade. Mindre vanligt är exempelvis att skolan ger eleverna tillfälle att prova nya arbetssätt. Särskilt stöd ges inte i alla ämnen trots att finns elever som har behov av detta, exempelvis i musik.

Inom nedanstående områden bedömer inspektörerna att styrdokumentens mål och krav inte uppfylls.

Anpassning till varje elevs förutsättningar och behov

Enligt läroplanen ska skolans undervisning anpassas till elevernas förutsättningar och behov. I samband med verksamhetsbesöken ser inspektörerna ett flertal exempel på anpassning av verksamheten till elevernas förutsättningar och behov. Även i samtal och intervjuer med elever och lärare framkommer goda exempel på denna typ av anpassning. Emellertid noterar inspektörerna också många exempel på motsatsen, det vill säga undervisning som i stor utsträckning utgår från lärarnas egen planering eller följer den arbetsgång som anges i olika läromedel. Detta bekräftas också i samtal och intervjuer med elever. Inspektörerna bedömer därför att skolans arbete med att anpassa undervisningen till elevernas behov och förutsättningar bör förbättras.

Elever i behov av stöd

Om skolan bedömer att en elev inte kommer att nå de mål som minst ska ha uppnåtts vid slutet av årskurs 5 respektive 9, eller om en elev behöver särskilt stöd av andra skäl, så ska enligt författningarna stödundervisning ges. I grundskoleförordningen anges att rektorn både ska se till att behovet utreds och fatta beslut om sär-

skilt stöd. För de elever som riskerar att inte uppnå de nationella kursplanernas mål upprättas alltid åtgärdsprogram, men särskilt stöd ges företrädesvis i svenska, engelska och matematik och mer sällan i praktiskt estetiska ämnen. Detta trots att måluppfyllelsen i exempelvis musik är sämre än i många andra ämnen. Inspektörerna bedömer att detta inte är i enlighet med författningarna och måste åtgärdas.

Upprättande av åtgärdsprogram

Åtgärdsprogram ska enligt grundskoleförordningen upprättas för de elever som är i behov av särskilt stöd. Ansvaret för att så sker vilar på rektorn. Av programmet ska framgå vilka behoven är, hur de skall tillgodoses samt hur vidtagna åtgärder ska följas upp och utvärderas. De åtgärdsprogram som skolan upprättar fokuserar huvudsakligen vad eleven ska göra för att uppnå målen. Skolans insatser är mindre tydliga liksom kopplingen till kursplanernas mål att uppnå. Huruvida skolan har bedömt elevernas stödbehov utifrån ett organisatoriskt och pedagogiskt perspektiv framgår inte heller alltid i åtgärdsprogrammen. Inspektörerna bedömer att skolans arbete med åtgärdsprogrammen bör utvecklas i dessa avseenden.

2 NORMER OCH VÄRDEN

Inom detta granskningsområde behandlas skolans arbete för att främja vårt samhälles demokratiska värderingar och för att hos eleverna utveckla normer och värden i enlighet med styrdokumentet för vårt skolväsende.

Enligt skollagen ska utbildningen för barn och ungdom främja deras utveckling till ansvarsställande människor och samhällsmedlemmar. I läroplanerna framhålls att barnen och eleverna ska utveckla förståelse och respekt för alla människors lika värde. Skolan ska sträva efter att vara en levande social gemenskap som ger trygghet. Eleverna ska också utveckla sin förmåga att göra och uttrycka medvetna etiska ställningstaganden och eleverna ska kunna ta ett allt större ansvar för det egna arbetet och för miljön.

2.1 Normer och värden i studiemiljö och samvaro

Inom detta bedömningsområde har granskats:

- förekomsten av trakasserier eller annan kränkande behandling,
- om skolan/lärarna bedriver ett aktivt värdegrundsarbete,
- om skolan har ordningsregler som är utarbetade i samverkan med personal och elever,
- om skolan har upprättat en likabehandlingsplan i enlighet med bestämmelserna och dess mål och åtgärder är synliga i det dagliga arbetet.

Bedömning av området Normer i studiemiljö och samvaro:

Ej godtagbar kvalitet	Mindre god kvalitet	God kvalitet	Mycket god kvalitet
		X	

Motivering:

Med hänvisning nedanstående redovisning bedömer inspektörerna sammantaget att bedömningsområdet *Normer i studiemiljö och samvaro* är av god kvalitet. I sin bedömning har inspektörerna framför allt tagit fasta på att författningarnas krav i väsentliga delar är uppfyllda och att skolans arbete inom bedömningsområdet i huvudsak fungerar väl. Ett aktivt värdegrundsarbete finns i Bergshamraskolan och eleverna uttrycker överlag att de upplever skolan som trygg. Flera åtgärder har vidtagits från skolans sida för att stärka värdegrundsarbetet, bland annat gemensamma kompetensutvecklingsinsatser för personalen och särskilda insatser i elevgrupper där problem funnits i kamratrelationerna.

Inom nedanstående områden bedömer inspektörerna dock att styrdokumentens mål och krav inte uppfylls

Ordningsregler

Ordningsregler ska enligt grundskoleförordningen finnas på varje skola. Lärare, övrig personal samt företrädare för eleverna och deras vårdnadshavare ska medverka vid både utarbetandet och uppföljningen av ordningsreglerna. I inspektionen framkommer att ordningsregler finns på skolan men att eleverna inte har varit delaktiga i arbetet med dessa. Inspektörerna bedömer att detta inte är i överensstämmelse med förordningen varför detta måste åtgärdas.

Likabehandling

Enligt lagen om förbud mot diskriminering och annan kränkande behandling av barn och elever ska huvudmannen eller den huvudmannen bestämma se till att det finns en likabehandlingsplan för varje verksamhet. Bergshamraskolan har en likabehandlingsplan, denna motsvarar dock inte författningarnas krav. Exempelvis saknas en specifik redovisning av verksamhetens behov, utifrån en aktuell kartläggning, som utgångspunkt för vilka insatser som avses påbörjas och genomföras under det kommande året. Eleverna har endast i begränsad utsträckning varit delaktiga i arbetet med likabehandlingsplanen och planen är inte tillräckligt förankrad bland elever och föräldrar. Vid inspektionstillfället var ansvar för upprättande av en likabehandlingsplan inte överlämnat till rektor varför bedömning sker i den övergripande kommunrapporten.

3 LEDNING OCH KVALITETSARBETE

Inom detta granskningsområde behandlas verksamhetens ledning och personal och om kommunen och skolan följer de nationella bestämmelserna som omfattar dessa grupper. Inspektionen granskar dessutom rektors och personalens ansvarstagande för skolans målinriktning och myndighetsutövning samt hur kommunens och skolans uppföljningssystem fungerar för att säkra och förbättra kvaliteten i utbildningen.

3.1 Rektors ansvar

Inom detta bedömningsområde har granskats:

- om rektor är förtrogen med det dagliga arbetet,
- om rektor som pedagogisk ledare tar det övergripande ansvaret för att verksamheten utvecklas i riktning mot de nationella målen,
- om rektorn fattar beslut enligt bestämmelserna.

Bedömning av området Rektors ansvar:

Ej godtagbar kvalitet	Mindre god kvalitet	God kvalitet	Mycket god kvalitet
	X		

Motivering:

Inspektörerna bedömer sammantaget att rektorns ansvarstagande och pedagogiska ledarskap inte fungerar helt tillfredsställande och bedömningsområdet *Rektors ansvar* bedöms därför vara av mindre god kvalitet. Denna bedömning grundar sig främst på att rektorn, enligt inspektörerna, inte i tillräcklig utsträckning tar ansvar för att verksamheten bedrivs och utvecklas i enlighet med gällande författningar. Exempel på detta är lärarnas och arbetslagens olika sätt att tolka sitt uppdrag vilket leder till att skolan i många avseenden består av ”flera skolor i skolan” och att elevernas rätt till en likvärdig utbildning därmed inte säkerställs. Andra exempel är den bristande måluppfyllelsen i flera ämnen och att rektorn inte vidtagit tillräckliga åtgärder för att anpassa verksamheten utifrån detta faktum. Vidare ges inte eleverna möjlighet att uppnå de nationella målen för ämnet hem- och konsumentkunskap i årskurs 5 och alla elever som har behov av särskilt stöd får inte det. Rektorn uppfattas inte heller som tillräckligt förtrogen med det dagliga arbetet av personal och i viss mån föräldrar, och rektorns samverkan med hemmen brister i vissa avseenden. Det senare gäller bland annat rektorns kommunikation med föräldrar i övergripande verksamhetsfrågor.

Inom nedanstående områden bedömer inspektörerna att styrdokumentens mål och krav inte uppfylls.

Rektor som pedagogisk ledare

I läroplanen anges att rektorn som pedagogisk ledare och chef för skolans personal övergripande är ansvarig för att verksamheten utvecklas i enlighet med gällande mål och riktlinjer. Vidare anges i skollagen att rektorn ska hålla sig förtrogen med det dagliga arbetet i skolan och särskilt verka för att utbildningen utvecklas. Detta innebär bland annat att rektorn ska säkerställa att alla elever erbjuds en likvärdig utbildning och anpassa verksamheten utifrån elevernas behov och förutsättningar. Förvisso har rektorn vidtagit en rad åtgärder i syfte att tydliggöra bland annat utbildningsmålen. Ändock visar inspektionen att elevernas möjlighet till inflytande över såväl verksamheten i stort som över det egna lärandet är beroende av lärare, att verksamheten inte i tillräcklig utsträckning anpassas till elevernas behov och förutsättningar, att alla elever inte får det stöd de har behov av och att rektorn inte i tillräcklig utsträckning tar ansvar för uppföljning och utvärdering av elevernas kun-

skapsresultat. Inspektörerna bedömer därför att rektorn bör ta ett större ansvar för att verksamheten inriktas och utvecklas i överensstämmelse med nationella mål och riktlinjer och att rektorns pedagogiska ledarskap bör förbättras.

3.2 Personalens utbildning och kompetensutveckling

Inom detta bedömningsområde har granskats:

- om skolans pedagogiska personal har utbildning för den undervisning de i huvudsak bedriver,
- om skolans pedagogiska personal har nödvändiga insikter i de föreskrifter som styr utbildningen,
- om skolans pedagogiska personal får den kompetensutveckling som de behöver för att professionellt kunna utföra sina arbetsuppgifter,
- om rektor genom utbildning och erfarenhet har förvärvat pedagogisk insikt.

Bedömning av området Personalens utveckling och kompetens:

Ej godtagbar kvalitet	Mindre god kvalitet	God kvalitet	Mycket god kvalitet
		X	

Motivering:

Inspektörerna bedömer sammantaget att skolans arbete inom bedömningsområdet *Personalens utveckling och kompetens* är av god kvalitet. Denna bedömning baserar sig på att författningarnas krav huvudsakligen uppfylls och att området som helhet fungerar bra. Flertalet lärare på skolan har utbildning för den undervisning de bedriver och många har även lång erfarenhet av yrket. Kompetensutveckling erbjuds kontinuerligt utifrån verksamhetens behov.

Inom nedanstående områden bedömer inspektörerna dock att styrdokumentens mål och krav inte uppfylls.

Personalens insikter i de författningar som styr

Av skollagen framgår att undervisande personal ska ha nödvändiga insikter i de föreskrifter som gäller för verksamheten. I inspektionen framkommer att rektorns och personalen kunskaper om gällande bestämmelser i några avseenden är otillräcklig. Exempel på detta är att eleverna inte ges möjlighet att nå de nationella kursplanernas mål i årskurs 5 ämnet i hem- och konsumentkunskap, att elevens val inte anordnas i enlighet med grundskoleförordningen och att utbildningen inte är avgiftsfri. Följaktligen bedömer inspektörerna att personalens kunskaper om gällande bestämmelser bör förbättras. Se vidare avsnittet *Tillgång till utbildning*.

3.3 Tillgång till utbildning

Inom detta bedömningsområde har granskats:

- om skolan tar emot elever enligt bestämmelserna,

16 (18)

- om varje elev erbjuds det garanterade antalet undervisningstimmar och om den erbjudna undervisningstiden kan redovisas,
- om skolan erbjuder eleverna valmöjligheter i enlighet med författningarna,
- om skolan erbjuder eleverna studie- och yrkesorientering,
- om eleverna har tillgång till nödvändig utrustning och ändamålsenliga lokaler,
- om utbildningen är avgiftsfri för alla elever med undantag för vissa hjälpmedel eller enstaka inslag som innebär en ringa kostnad.

Bedömning av området Tillgång till utbildning:

Ej godtagbar kvalitet	Mindre god kvalitet	God kvalitet	Mycket god kvalitet
	X		

Motivering:

Med utgångspunkt i nedanstående redogörelse bedömer inspektörerna sammantaget att området *Tillgång till utbildning* är av mindre god kvalitet. Eleverna erbjuds i huvudsak det garanterade antalet undervisningstimmar som anges i författningarna. Detta gäller dock inte för ämnet hem- och konsumentkunskap och elevens val som inte anordnas i enlighet med grundskoleförordningen. Inspektionen visar också att utbildningen inte är avgiftsfri.

Inom nedanstående områden bedömer inspektörerna att styrdokumentens mål och krav inte uppfylls.

Garanterad undervisningstid

Utbildningens omfattning regleras i grundskolans timplaner. Inspektionen visar att eleverna inte får den undervisningstid de har rätt till i ämnet hem- och konsumentkunskap eftersom någon undervisning inte erbjuds i ämnet förrän i årskurs 6. Därmed ges eleverna, som tidigare påtalats, inte möjlighet att nå de nationella kursplanernas mål i årskurs 5 i ämnet. Inspektörerna bedömer att detta inte är i enlighet med författningarna varför detta måste åtgärdas.

Valmöjligheter

Enligt grundskoleförordningen ska elevens val erbjudas grundskolans elever. Undervisningen syftar till att fördjupa och bredda elevens kunskaper i ett eller flera ämnen och ska till sitt innehåll och sin inriktning vara förenlig med målen i gällande kursplaner. Inspektionen visar att elevens val inte erbjuds i överensstämmelse med bestämmelserna i Bergshamraskolan varför detta enligt inspektörernas bedömning måste åtgärdas.

Avgiftsfri utbildning

Utbildningen i grundskolan skall enligt författningarna vara avgiftsfri för eleverna. I inspektionen framkommer att avgifter på ett par hundra kronor förekommer i samband med en skidresa till Romme. Inspektörerna bedömer att detta inte är i överensstämmelse med författningarna och måste åtgärdas. I kommunrapporten finns Skolverkets samlade bedömning av avgifter i kommunen.

3.4 Kvalitetsarbete

Inom detta bedömningsområde har granskats:

- om skolan bedriver ett systematiskt kvalitetsarbete med syftet att nå målen i styrdokumentet,
- om det systematiska kvalitetsarbetet dokumenteras i en kvalitetsredovisning som innehåller en bedömning av i vilken mån de nationella målen för utbildningen nåtts och en redogörelse för vilka åtgärder skolan avser att vidta för att öka måluppfyllelsen.

Bedömning av området Kvalitetsarbete:

Ej godtagbar kvalitet	Mindre god kvalitet	God kvalitet	Mycket god kvalitet
	X		

Motivering:

Sammantaget bedömer inspektörerna att bedömningsområdet *Kvalitetsarbete* är av mindre god kvalitet. Bedömningen baserar sig företrädesvis på de brister som kvalitetsredovisningen är behäftad med men också på det faktum att skolans kvalitetsarbete är i behov av förbättringsinsatser. Detta till trots saknas inte ansatser vad gäller kvalitetsarbetet och den så kallade Bergshamratrappan kan ses som ett led i skolans förbättringsarbete.

Inom nedanstående områden bedömer inspektörerna att styrdokumentens mål och krav inte uppfylls.

Systematiskt kvalitetsarbete

Huvudmannen har enligt bestämmelserna ansvar för att skolans verksamhet utvecklas så att den svarar mot nationella mål och riktlinjer. Den dagliga pedagogiska ledningen av skolan och lärarnas professionella ansvar är förutsättningar för att skolan utvecklas kvalitativt. Detta kräver att undervisningsmålen ständigt prövas, resultaten följs upp och utvärderas och att nya metoder prövas och utvecklas. Av inspektionen framgår att Bergshamraskolan på olika sätt följer upp och utvärderar verksamheten på klassnivå och i arbetslagen. Däremot sker inte uppföljning och utvärdering av verksamheten på övergripande skolnivå i någon större utsträckning. Enligt inspektörerna saknas systematik i skolans uppföljningsarbete och någon analys av skolans verksamhet som helhet görs inte. Inspektörerna bedömer därför att skolans systematiska kvalitetsarbete bör förbättras.

Kvalitetsredovisning

Enligt förordningen om kvalitetsredovisning inom skolväsendet m.m. ska varje skola årligen upprätta en kvalitetsredovisning som ett led i den kontinuerliga uppföljningen och utvärderingen av verksamheten. Kvalitetsredovisningen ska innehålla en bedömning av i vilken utsträckning de nationella målen för utbildningen har förverkligats och en redogörelse för vilka åtgärder skolan avser att vidta för ökad måluppfyllelse. Samtliga skolor i Solna kommun använder en gemensam mall för kvalitetsredovisning där två olika målområden följs upp varje år. I 2006 års kvali-

18 (18)

tetsredovisning är dessa områden matematik och särskilt stöd. Inom dessa områden redovisar och analyserar Bergshamraskolan resultat. Uppföljning av övriga ämnen och målområden saknas emellertid. Inte heller finns redovisat vilka resultat som uppnåtts när det gäller arbetet med de mål att sträva mot som läroplanen anger. Vidare framkommer i inspektionen att eleverna inte varit delaktiga i arbetet med kvalitetsredovisningen. Inspektörerna konstaterar att kvalitetsredovisningen därmed inte motsvarar förordningens krav. Den kan således inte ligga till grund för analys av skolans verksamhet som helhet och fyller inte heller den avsedda funktionen att informera om verksamhet och resultat. Inspektörerna bedömer att detta inte är i enlighet med bestämmelserna och måste åtgärdas. Se vidare Skolverkets *Allmänna råd och kommentarer för kvalitetsredovisning*.

2008-03-14 Stockholm

Lee Gleichmann Linnarsson

Anette Älmdalen